

Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

Rapport över ägarstyrningssektionens uppföljning av välfärdsområdets dotter- och intressesammanslutningar år 2024

Årsrapportering till områdesstyrelsen

Ägarstyrningssektionen 12.2.2025 § 13

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Inledning.....	3
1 Principer för ägarstyrningen	4
2 Rapportering av hur verksamhetsmässiga mål följs upp	5
3 Avtalshanteringen för dotter- och intressebolagen.....	7
4 Framtids- och anpassningsprogrammet.....	8
5 Ägarstyrningssektionens fortsatta arbete	9
Bilagor	10

Inledning

I enlighet med förvaltningsstadgan för Österbottens välfärdsområde ska ägarstyrningssektionen årligen rapportera till välfärdsområdesstyrelsen om verksamheten i dotter- och intressesammanslutningarna.

Områdesstyrelsen godkände strategin för ägarstyrningen vid sitt sammanträde 10.10.2022 § 139. I enlighet med strategin har välfärdsområdet indelat bolagsägandet i följande tre olika klasser utgående från bolagens strategiska användningsändamål och ägarens utvecklingsmål: i betydande, nödvändiga och nyttiga bolag.

Betydande bolag erbjuder välfärdsområdet stödtjänster som det använder dagligen eller nästan dagligen. Nödvändiga bolag hjälper välfärdsområdet säkerställa att välfärdsområdet har tillgång till ett omfattande serviceutbud som bidrar till kärnverksamheten.

Välfärdsområdet är delägare i Nyttiga bolag eftersom det ger välfärdsområdet ett mervärde, exempelvis en ställning som anknuten enhet. I denna rapport ligger fokus på de betydande in house-bolagens verksamhet.

Ägarstyrningssektionen har 7.2.2024 § 4 beslutat vilka bolag som är så kallade betydande bolag för välfärdsområdets verksamhet år 2024. De bolag som är betydande följs upp genom kvartalsvisa presentationer av verksamheten och det ekonomiska läget.

Följande bolag är klassade som betydande bolag: 2M-IT, TT Botnia, Mico Botnia, Provina, TeeSe Botnia, Alerte, Fimlab och Stöd Botnia Tuki.

Bolag som är klassade som nödvändiga och nyttiga följs upp genom årsvisa rapporter. Deras rapporter begärs in i januari följande verksamhetsår. Följande bolag är klassade som nödvändiga bolag: Österbottens migrationscenter / Pohjanmaan Maahanmuuttokeskus, Coxa, Bottenhavets hälsa / Selkämeren terveys, Virtuaalikirjasto, Fastighetsaktiebolag Eila / Kiinteistöosakeyhtiö Eila (dotterbolag/ tytäryhtiö). Följande bolag är klassade som nyttiga bolag: Kuntien Tiera, Sarastia, Finlands närlaboratorium / Suomen Lähilaboratorio, Una Oy, Loihde, Maakuntien tilakeskus, DigiFinland.

Ägarstyrningssektionen rapporterar även kontinuerligt till välfärdsområdesstyrelsen om verksamheten i dotter- och intressesammanslutningarna genom delgivning av sektionens protokoll till styrelsen.

I bilaga 1 finns en sammanställning av välfärdsområdets ägoförhållanden och aktieinnehav.

1 Principer för ägarstyrningen

Områdesfullmäktige har godkänt principer för ägarstyrning och direktiv för ägarstyrning vid sitt sammanträde 16.12.2022. Ägarstyrningssektionen försöker i sitt arbete aktivt följa dessa principer.

De tre huvudprinciperna är:

a) Ägande och relationen till marknaden

- Ägandet är inte ett självändamål, utan måste utgå från verksamhetsmässiga och affärsekonomiska grunder.
- Valfärdsområdets helhetsfördel tas i beaktande i beslut som hänför sig till ägande.
- Verksamhet i bolagsform tillgodogörs när det är ändamålsenligt och ekonomiskt att tillhandahålla verksamhet och tjänster via ett separat aktiebolag.
- Valfärdsområdet utvidgar i regel inte sin verksamhet i bolagsform till verksamhetsområden där marknaden fungerar.
- Företagsverksamhet ska idkas som en del av valfärdsområdets totala verksamhet i syfte att trygga jämlika konkurrensförutsättningar, det vill säga konkurrensneutralitet, för offentlig och privat näringsverksamhet.
- Avtal mellan valfärdsområdet och bolag samt övriga rättshandlingar ingås på marknadsbaserade villkor.
- Valfärdsområdet är en aktiv, tydlig och konsekvent ägare.
- Valfärdsområdet följer med hur verksamheten i de bolag där det är ägare utvecklas och hur de ställer sig i förhållande till valfärdsområdeskoncernen samt vidtar aktiva ägarpolitiska åtgärder.
- Liknande verksamhet utövas inte i flera olika bolag.
- Inga ömsesidiga ägoförhållanden skapas mellan egna bolag.
- Valfärdsområdet bär ett finansieringsansvar i förhållande till sitt ägande.
- Valfärdsområdet medverkar i bildandet eller administreringen av stiftelser bara i specialfall.
- Valfärdsområdet är berett att avstå från ägande av bolag.

b) Valfärdsområdet är en krävande och ansvarsfull ägare

- Ekonomiskt och verksamhetsmässigt klara och mätbara mål uppställs för bolag eller bolag som ska grundas.
- Valfärdsområdet placerar nytt kapital i bolag bara för att utveckla eller utvidga affärsverksamheten.
- I valfärdsområdets bolag jämförs resultatet och lönsamheten med andra motsvarande bolag som utövar verksamhet inom ifrågavarande verksamhetsområde.

c) Valfärdsområdet är en ansvarsfull och etisk ägare

- Via sina bolag förbinder sig valfärdsområdet som ägare till att utöva en affärsverksamhet som är ansvarsfull och stöder en hållbar utveckling.

2 Rapportering av hur verksamhetsmässiga mål följs upp

Ägarstyrningssektionen har för de betydande bolagen fastställt verksamhetsmässiga mål för år 2024 vid sitt möte 22.11.2023 enligt följande:

Österbottens välfärdsområde äger endast ett dotterbolag, fastighetsbolaget Eila. För detta bolag finns i det här skedet ingen anledning att fastställa specifika verksamhetsmässiga och ekonomiska mål för år 2024.

För de bolag som är klassificerade som betydande bolag har ägarstyrningssektionen uttalat följande som mål för 2024:

- Verksamheten ska skötas på ekonomiskt hållbara grunder, med en tjänsteproduktion som är högklassig och kostnadseffektiv, och som står sig väl i jämförelse med priser för motsvarande tjänster på marknaden.
- Bolagen ska verkställa de inbesparingskrav som Österbottens välfärdsområde ställt, via ägarstyrningssektionens behandlingar 30.8.2023 § 58 och 26.10.2023 § 76.
- Bolagen ska till den del som bolaget producerar tjänster till välfärdsområdet aktivt delta i omorganisationen av välfärdsområdets verksamhets- och servicenät med bolagets kompetens och med ett flexibelt förhållningssätt till nya lösningar.
- En genomgång av avtalshelheterna för respektive bolag bör göras i dialog med välfärdsområdet, där nya tekniska lösningar samt mer kostnadseffektiva lösningar och modeller eftersträvas i samarbete.
- Ägarstyrningssektionen framhåller vikten av att bolagen håller en tillräcklig dialog med välfärdsområdet, via de kontaktpersoner som utsetts av sektionen.
- Bolagen inkommer med kvartalsvisa rapporteringar om hur verksamheten och budgeten förverkligas för bolaget. I rapporteringen bör ingå sådana risker som bolaget ser i sin verksamhet samt utvecklingsmål för verksamheten så att en kostnadseffektiv tjänsteproduktion också framöver kan erbjudas välfärdsområdet.
- De bolag som använder underleverantörer bör under 2024 utveckla rapporteringen av hur man följer upp att genomfaktureringen sker enligt avtal, hur eventuella prishöjningar följs upp och bevakas, så att det inte belastar slutanvändaren, dvs. välfärdsområdet. För projekt och enskilda uppdrag, begär ägarstyrningssektionen att en mer exakt och aktiv uppföljning av den ursprungliga budgeten görs och rapporteras till respektive bolags kontaktperson i välfärdsområdet.

Sektionen uppmanar intressebolagen att säkerställa att bolagens ägarstyrning (ownership corporate governance) uppfyller åtminstone nuvarande regelverk vad gäller ägarengagemang i in house-bolag. Det kan innebära bland annat översyn av och/eller införande av aktieägaravtal eller dylika ägararrangemang.

De betydande bolagen har i sina kvartalsrapporter för perioden 1–3, 1–6 samt 1–9 rapporterat om sin verksamhet, ekonomi, riskbedömning och om större förändringar i verksamheten. En sammanställning av årets kvartalsrapporteringar finns i bilaga 2.

3 Avtalshanteringen för dotter- och intressebolagen

Österbottens välfärdsområde har under större delen av 2024 använt Dynasty som avtalshanteringsystem. Under slutet av året övergick välfärdsområdet till att använda avtalshanteringsystemet Cloudia. Via systemen säkerställs också avtalstillsynen och förändringsledningen.

Välfärdsområdesstyrelsen fastställde 19.2.2024 *Anvisning för avtalshantering inom Österbottens Välfärdsområde*. Anvisning inrymmer avtalsprocesser och anvisningar för bland annat den riskbedömning, den beredning, den tillsyn, det samarbete, den rapportering och det informationsutbyte som hänför sig till avtal samt för dem som ansvarar för avtal. In house-bolagen får egna avtalsansvariga som aktivt ska hålla kontakten med bolagen. På samma sätt ska det säkerställas att man också på bolagen utser avtalsansvariga.

Med de anknutna enheterna ingås oftast ramavtal/huvudavtal, som sedan fungerar som grund för olika serviceavtal eller uppdragsavtal. Servicebeskrivningar och definitioner på servicenivåerna hjälper till med att styra serviceproduktionen så att den möter välfärdsområdets behov så bra som möjligt.

I avtalet ska parterna komma överens om den gemensamma verksamheten samt om reklamationsprocessen, rapporteringen, den avtalsansvarigas roll och dylikt.

Servicebeskrivningarna ska vara så detaljerade som möjligt och man ska även göra upp en tabell över ansvarsfördelningen. Tabellen ska sedan implementeras på de enheter som funktionen gäller. Genom att hålla årliga samarbetsmöten går det att säkerställa att processerna och modellerna som överenskommits i avtalet också blivit verklighet.

Möjligheten att ge respons och reklamera är också ett viktigt verktyg för att säkerställa att eventuella felsituationer dokumenteras och korrigeras.

4 Framtids- och anpassningsprogrammet

Områdesfullmäktige godkände framtids- och anpassningsprogrammet för åren 2023–2026 vid sitt sammanträde 12.6.2023 § 39. I programmets åtgärdsdel ingår inbesparingar på totalt 38 235 000 euro, varav de största besparingarna skulle genomföras under år 2024.

En del av verkställigheten riktas till välfärdsområdets in house-bolag. Användningen av in house-bolagens service utgör drygt 100 miljoner euro. Här är den största användningen/inköpen från Fimlab, 2M-It, TeeSe Botnia, Alerte, Stöd Botnia Tuki, TT Botnia, Mico Botnia, Provina samt Bottenhavets Hälsa.

Välfärdsområdets analys av verksamhetsmiljö och megatrender identifierade som ett framtida hot bland annat ineffektiva in house-bolag. Större uppmärksamhet ska därför fästas vid in house-bolagens kostnadseffektivitet.

En konkret åtgärd i framtids- och anpassningsprogrammet är att minska köptjänsterna från in house-bolagen med 3 600 000 euro under åren 2023–2026. Sparåtgärderna fokuseras i huvudsak på de in house-bolag som ägarstyrningssektionen har kategoriserat som betydande. Ägarstyrningssektionen fattade vid sitt sammanträde 26.10.2023 § 76 beslut om inbesparingar för år 2024 för välfärdsområdets betydande in house-bolag enligt följande:

För 2M-it var sparkravet 1 200 000 euro, för TT Botnia var sparkravet 150 000 euro, för Provina var sparkravet 150 000 euro, för TeeSe Botnia var sparkravet 251 680 euro, för Alerte var sparkravet 48 480 euro, och för Stöd Botnia Tuki var sparkravet 99 840 euro. Utöver de här sparkraven skulle interna omorganiseringar av mat- och städtjänsterna göras 2024, vilket beräknades ge en inbesparing på 1,1 miljoner. Det sammanlagda sparkravet för år 2024 var 3 miljoner.

Ägarstyrningssektionen har instruerat och från den 22 november 2023 aktivt följt upp genomförandet av de berörda bolagens inbesparingsåtgärd och kostnadsutveckling för att få ner kostnader för de tjänster som köps från bolagen. Ägarstyrningssektionen har betonat att sparkraven i första hand ska uppfyllas genom en effektivisering av verksamheten inom in house-bolagen och genom bolagens aktiva växelverkan med bolagets utsedda koordinerande personer för välfärdsområdet. Inbesparingarna ska vara långsiktiga och hållbara och inte äventyra välfärdsområdets verksamhet. Ägarstyrningssektionen har under uppföljningen 2024 konstaterat att bolagen haft utmaningar med att uppnå inbesparingskraven.

5 Ägarstyrningssektionens fortsatta arbete

Ägarstyrningssektionen har under verksamhetsåret 2024 hållit 8 sammanträden.

Vid ägarsektionens möte 7.2.2024 godkändes en lista över Österbottens välfärdsområdes kontaktpersoner i bolag och representanter vid bolagsstämmor 2024. Sektionen har via bolagsstämmohandlingarna följt med bolagens bokslut för 2023.

Under året har fokus legat på verkställigheten av sparåtgärderna inom framtids- och anpassningsprogrammet. Detta arbete fortsätter även under åren 2025–2026.

Offentligt ägda anknutna enheter i bolagsform, dvs. in house-bolag, har under de senaste åren blivit vanligare inom kommunerna och de nya välfärdsområdena.

Ägarstyrningssektionen följer med hur lagstiftningen om anknutna enheter eventuellt ändras utgående från de skrivningar som presenteras i regeringsprogrammet *Ett starkt och engagerat Finland*. I det här skedet finns ännu inga konkreta förslag till ändringar i lagstiftningen.

För de bolag som är klassificerade som betydande bolag upprepar ägarstyrningssektionen de mål som ställts för 2024 även för år 2025, eftersom bolagen fortsätter sina sparåtgärder enligt de beslut som ägarstyrningssektionen tagit 12.6.2024 § 48.

I samband med att välfärdsområdesstyrelsen 22.1.2024 tog beslut om en övergång från varm mat till kall mat för de klienter som beviljats matservice som en stödtjänst, godkände styrelsen som ett tillägg till beslutet att måltidsservicen i sin helhet utvärderas och att en offentlig upphandling av måltidstjänsterna utreds inför nästa mandatperiod. Utifrån denna bakgrund beställdes sommaren 2024 en konsultrapport för en kartläggning och översyn av nuvarande köks- och städtjänster, som kan utgöra grunden för fortsatt beslutsfattande inom välfärdsområdet hur dessa framöver ska organiseras. Utredningen omfattar en granskning av tre olika modeller: 1) fortsätta med tre in house-bolag 2) koncentrera verksamheten till ett in house-bolag 3) upphandla tjänsterna via konkurrensutsättning. Välfärdsområdesstyrelsen fattar beslut i ärendet 2025.

I årsrapporteringen för 2025 återkopplar ägarstyrningssektionen till fastställda målsättningar, till de sparåtgärder som förverkligas under 2025 inom ramen för framtids- och anpassningsprogrammet samt till beslutet om hur köks- och städtjänsterna framöver organiseras.

Bilagor

Bilaga 1 Velfärdsområdets ägoförhållanden och aktieinnehav

Bilaga 2 Sammanställning av kvartalsrapporteringen 2024 från velfärdsområdets betydande in house-bolag.